

Η αγάπη προς το χρήμα νεκρώνει πνευματικά τον άνθρωπο και αφανίζει την αρετή της αγάπης

/ [Πεμπτουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)

Τα μέτρα με τα οποία κρίνεται στην εποχή μας ο πλούτος και η φτώχεια είναι διαφορετικά. Σήμερα φτωχοί δεν θεωρούνται μόνο όσοι δεν έχουν στέγη και τροφή, αλλά και όσοι δεν διαθέτουν τον στοιχειώδη μηχανικό εξοπλισμό για το σπίτι και την εργασία τους. Και πλούσιοι δεν θεωρούνται αυτοί που διαθέτουν μόνο τις δυνατότητες των πλουσίων του παρελθόντος, αλλά και πολύ περισσότερες. Ο πλούτος και η φτώχεια διαρκώς εκσυγχρονίζονται, ενώ η ανισότητα στον καταμερισμό του πλούτου γίνεται διαρκώς μεγαλύτερη [50]. Και η διαδικασία αυτή διευκολύνεται με την χρηματοοικονομία, δηλαδή την οικονομία με νομισματικό και όχι με παραγωγικό περιεχόμενο, που προώθησε την παγκοσμιοποίηση και προωθείται από αυτήν.

Το χρήμα θεωρήθηκε εξ αρχής επικίνδυνο για την πνευματική ζωή των πιστών. Η φιλαργυρία, που συνδέθηκε και με την προδοσία του Χριστού, χαρακτηρίζεται από τον Απόστολο Παύλο ως ρίζα «πάντων των κακών» [51]. Το χρήμα προσλαμβάνει στην ζωή των ανθρώπων μεταφυσικές διαστάσεις και γίνεται ο Μαμωνάς που

αντιστρατεύεται τον Θεό [52]. Η άποψη ότι αυτό έχει οικονομική και κοινωνική μόνο σπουδαιότητα χωρίς ηθικές προεκτάσεις είναι λανθασμένη. Κατά παράδοξο μάλιστα τρόπο η άποψη αυτή υποφώσκει και στον χώρο της ηθικής, γι' αυτό δεν γίνεται συνήθως λόγος για το χρήμα σε συγγράμματα ηθικής. Το χρήμα όμως έχει τεράστιες ηθικές προεκτάσεις. Με την πάροδο μάλιστα του χρόνου και με την μετάβαση από το εθνικό χρήμα στο πολυεθνικό και τις πιστωτικές κάρτες οι ηθικές προεκτάσεις του χρήματος ενισχύθηκαν και προσέδωσαν σε αυτό φανταστικές διαστάσεις. Το έκαναν πανίσχυρο μέσα στον κόσμο. Αυτό εκφράζεται και με την συνήθη στις ημέρες μας φράση, «το χρήμα κυβερνάει τον κόσμο».

Η αγάπη προς το χρήμα νεκρώνει πνευματικά τον άνθρωπο και αφανίζει την κατεξοχήν χριστιανική αρετή της αγάπης προς τον Θεό και τον πλησίον, αντικαθιστώντας την με την εγκατάλειψη της πίστεως και της αγάπης. Έτσι η πλεονεξία, ως ρίζα όλων των κακών, δεν τροφοδοτεί μόνο ηθικές εκτροπές, αλλά οδηγεί και σε εκτροπή από την πίστη, η ταυτίζεται με την ειδωλολατρία [53]. Εξάλλου στο κοινωνικό επίπεδο, ενώ ο Χριστιανός καλείται να βοηθάει τον πλησίον του, όταν έχει ανάγκη, η αγάπη προς το χρήμα όχι μόνο τον εμποδίζει, αλλά και τον εκτρέπει στην εκμετάλλευση της ανάγκης του για την απόκτηση κέρδους. Κλασικός τρόπος τέτοιας εκμεταλλεύσεως είναι η τοκογλυφία, που καταδικάζεται έντονα στην Αγία Γραφή και την παράδοση της Εκκλησίας. Αλλά και η θεώρηση του χρόνου ως χρήματος κατά την γνωστή ρήση «ο χρόνος είναι χρήμα», που εμπορευματοποιεί τον χρόνο και μαζί με αυτόν την ίδια την ζωή του ανθρώπου, φανερώνει τις καταστρεπτικές συνέπειες της αγάπης προς το χρήμα.

Είναι χαρακτηριστικό ότι και η παγκοσμιοποίηση της οικονομίας κινείται σχεδόν αποκλειστικά στο επίπεδο της χρηματοοικονομίας, που δεν συμβαδίζει με την παγκοσμιοποίηση της παραγωγικής οικονομίας, αλλά με την παγκοσμιοποίηση του χρήματος και της εκμεταλλεύσεως των αδυνάτων. Με τον τρόπο αυτόν προωθείται η περαιτέρω εξαθλίωση των πτωχών και επιταχύνεται η συσσώρευση του πλούτου στα χέρια των πλουσίων. Τέλος όλα αυτά συνδέονται με την υποβάθμιση του πνευματικού επιπέδου και της ηθικής ζωής της κοινωνίας.

Μέσα στην προοπτική αυτήν ενισχύεται και η τάση των ανθρώπων για αναζήτηση εύκολου κέρδους με κάθε τρόπο. Και η αναζήτηση αυτή δεν υλοποιείται βέβαια ως απλή οικονομική διαδικασία, αλλά διαμορφώνεται μέσα στο γενικότερο πνεύμα της εποχής και εκδηλώνεται με σοβαρές κοινωνικές, ηθικές και πνευματικές εκτροπές. Έτσι η άμβλυνση των ηθικών κριτηρίων και η παράλυση των ηθικών αναστολών, που χαρακτηρίζουν την εποχή μας, διευκολύνουν την προσφυγή στην αδικία, την απάτη, την βία, το έγκλημα, την διαπλοκή, την διαφθορά, την κατασπατάληση του φυσικού πλούτου, όπως και σε οποιοδήποτε άλλο αθέμιτο μέσο για οικονομικά κέρδη.

Πρέπει μάλιστα να τονισθεί ότι οι συνέπειες των φαινομένων αυτών δεν περιορίζονται στο παρόν, αλλά επηρεάζουν αρνητικά και το μέλλον. Οι σπατάλες που έγιναν μέχρι σήμερα, όπως και οι σπατάλες που γίνονται τώρα, είτε στο οικονομικό είτε στο οικολογικό επίπεδο, δεν ζημιώνουν μόνο την κοινωνία του παρόντος αλλά και τις κοινωνίες του μέλλοντος. Όπως εύστοχα σημειώνει επιφανής σύγχρονος οικονομολόγος, «το παρελθόν καταβροχθίζει το μέλλον» [54].

Αλλά και τα «τυχερά παιχνίδια», που διαδόθηκαν στην εποχή μας ευρύτατα, προσέλαβαν δραματικές διαστάσεις. Η εμπλοκή σε αυτά καταλήγει συχνά σε ακατανίκητη εξάρτηση, που οδηγεί ως την αυτοκτονία. Είναι χαρακτηριστικό ότι στα μεγάλα καζίνο, όπου παίζονται και τα μεγαλύτερα χρηματικά ποσά, δεν υπάρχουν συνήθως παράθυρα, για να χάνεται η αίσθηση του χρόνου και να παρασύρεται ο παίκτης στην παράταση του παιχνιδιού. Εξάλλου οι συναλλαγές δεν πραγματοποιούνται με χρήματα αλλά με «μάρκες», ώστε να μη γίνεται άμεσα αισθητή η χρηματική αξία που χάνεται. Παράλληλα προσφέρονται δωρεάν οινοπνευματώδη ποτά, για να αμβλύνεται η νηφαλιότητα των θαμώνων.

Η καταφυγή στα «τυχερά παιχνίδια» είναι σαφώς ανήθικη, βλαπτική για τον άνθρωπο και διαβρωτική για την κοινωνική ζωή. Ο Αριστοτέλης τοποθετεί τον «κυβευτή», δηλαδή τον παίκτη τυχερού παιχνιδιού, στο επίπεδο του λωποδύτη και του ληστή [55]. Εξάλλου οι Κανόνες της Εκκλησίας επιτιμούν την επίδοση στα παιχνίδια αυτά με αφορισμό [56]. Παρόλα αυτά, τα «τυχερά παιχνίδια»

διαφημίζονται από τα μέσα ενημερώσεως, αλλά και υποστηρίζονται από το κράτος για εισπρακτικούς λόγους, καλλιεργώντας και ενισχύοντας την εμπαθή ροπή των πολιτών προς αυτά [57].

Για την αντιμετώπιση των αρνητικών αυτών τάσεων και καταστάσεων δεν μπορεί να δοθεί κάποια γενική και καθολικά εφαρμόσιμη λύση. Τα δεδομένα και οι δυνατότητες που υπάρχουν σε κάθε περίπτωση δημιουργούν το συγκεκριμένο πλαίσιο για την συμβατική αντιμετώπισή τους. Η πραγματική όμως αιτία τους βρίσκεται σε πνευματικό και ηθικό επίπεδο. Γι' αυτό η καταπολέμηση των αρνητικών καταστάσεων στο επίπεδο των θεσμών είναι χρήσιμη, αλλά ανεπαρκής χωρίς την παράλληλη αντιμετώπισή τους στο επίπεδο των προσώπων.

[Διαβάστε ολόκληρη τη μελέτη εδώ](#)

Παραπομπές:

- 50. Βλ. Ν. Τσόμσκι, Οι έχοντες και οι μη κατέχοντες, Αθήνα 1999, σ. 11.**
- 51. Α' Τιμ. 6,10.**
- 52. Βλ. Λουκ. 16,9-13.**
- 53. Βλ. Α' Τιμ. 6,10. Κολ. 3,5.**
- 54. «Le passé dévore l'avenir». Th. Piketty, Le capital au xxie siècle, Seuil Paris 2013, σ. 942.**
- 55. Βλ. Αριστοτέλους, Ηθικά Νικομάχεια Ι,4,1122 α7.**
- 56. Κανόνες, Αποστολικοί 42 και 43, Πενθέκτης Συνόδου 50.**
- 57. Αναλυτική παρουσίαση της λειτουργίας των καζίνο στην Ελλάδα κατά το διάστημα 1995-2001 βλ. Εφημερίδα Οικονομική Καθημερινή (30.12. 2001), σ. 5.**